

Latgališu woceleite

Latgali var tikai mīlēt

Kāpēc dziesmai jāskan latgaliešu valodā?

Latgales dziesma

GAISMEŅA AUSA, SAULEITE LĒCE

Latgališu tautasdziesmu vārds

Mierīgi ♩ = ca. 94

Vaihu Pīce (1962)

Sopranu Soli

Alto Soli

skan latgaliešu valodā

Egita Terēze Jonāne

Nākamais gads skanēs Latgales Dziesmu svētku zīmē, un "Latgališu Woceleite" meklēja atbildes vaicājumam, kāpēc dziesma jādzied arī latgaliešu valodā. Savu redzējumu puda gan Latgales populārie cilvēki, gan muzikoloģe.

tam, kas jūs lamā. Gavilējiet savā pārākumā, kad jūs sit.» Latgaliešiem ir daudz par ko dziedāt, tāpēc neklusēsim.»

Dziesmai jāskan arī novada valodā

Muzikoloģe, žurnāliste Liene Jakovļeva:

«Latvieši ir dziedātājtauta, un šis apgalvojums ir patiess. Pavisam nesen esam piedzīvojuši Dziesmoto revolūciju, un tieši Dziesmu svētkos, šajā ideālajā kultūrsaliņā, kur visi dziedam kopā un esam vienoti, mēs Latviju izjūtam īpaši.

Dziesmai jāskan arī Latgales novadā un Latgales novada valodā, šajā savā īpašajā skanējumā. Aizbraucot reizi gadā ar Nacionālo simfonisko orķestri uz GORU, lai ciemotos festivālā «LNSO vasarnīca», un neesot saistīti ar Latgali, sajūtos ļoti gaidīti. Tā viesmīlība Latgalē ir citādāka nekā citviet Latvijā. Un tiklīdz tu nonāc līdz kādai muzikālai atsperei (un tā var būt ne tikai jautra, bet arī ārkārtīgi smeldzīga un sirdi kustinoša), tad sajūti to jestrūmu, to prieku, kas caurvij šo muzikālo sniegumu. Tā visa tur ir krietni vairāk, un es nezinu, kas tas ir par tādu gēnu. Tas ir kultivējams un atgādināms tiem, kas to nav pamanījuši.»

Jādzied savas tēvu tēvu dziedātās dziesmas (Lasītāju pārdomas)

Aina Pabērza:

«Tad jau jāvaicā, kāpēc vispār dziedāt – ja jau Dieviņš devis balsi, tad jādzied un pirmām kārtām savas tēvu tēvu dziedātās dziesmas. Un latgaliešu dziesmās visvairāk jūtams mūsu gars – gan tās pārpusaulīgās skumjas un smeldzīga, gan pāri plūstošais dzīvesprieks un nebēdnība.»

Valija Gilučē:

«Atceros bērniību, 70. beigas un kaimiņieni no «Jumaleņās» Annu Kokorišu, un viennozīmīgi «Jau mani vad, jau mani vad, jau muna jauneiba kiuliņus mat» un otra viņas top dziesma – «Jōneišam(i) zili pau.. leigūūū, leigūūū, Pītēreišam puspālāki leigūūū!!!»

Sanda Čingule:

«Latgaliski skan, manuprāt, skanīgāk, patiesāk, dvēseliskāk. Tā, ka skudriņas noiet. No valodas vibrācijas dziesma iegūst tādu kā dziļumu un spēcīgu enerģiju. Manas mīļākās dziesmas «Pi Dīveņa gari goldi» un tā, ko vec-tēvs bērniībā iemācīja kā pirmo latgaliski dziedamo dziesmu, – «Zīdi, zīdi, rudzu vuorpa». Ja dziedu, tad labprātāk latgaliski.»

Anita Fedotova:

«I juorunoj, i juodzīd. Par laimi, Latgalē, saleidzinojūt ar cytim nūvodim, ir daudz folklorys kūpu, kas dzīd latgaliski, ir cereiba ari, ka dzīduos nuokūtnē. Cylvāku zynuošonā nav jau tik daudz dzīsmu, kai varātu byut. Meiluokuos ir vīnsi i tuos pošys, bet labi, ka ir, ka dzīd.»

Kristīne Juškova:

«Esmu vidzemniece, latgaliski nerunāju, bet latgaliešu dziesmas ar prieku dziedu – gan senāk zināmās, gan tās, ko aktīvi apgūstam DU korī. Caur dziesmu arī iepazīstu latgaliešu dzīves gudrību un pasaules ainu – tā ir mierīga, trausla, dvēseliska un ticības pilna. Dažreiz likteņskumjas dziesmas, bet tik un tā gaišas. Dažreiz jēstras, bet tik un tā skaudras. Tās ir dziesmas, kuras viegli sajūst un interesanti «atkost» nelatgalietim.

Ja ne dziesmas – es nevaru iedomāties, kā vēl tik tuvu varētu piekļūt Latgales kodam.

Man ļoti patīk visas, ko zinu. Dziesmas latgaliešu valodā atšķiras no tulkotajām ar savu īstumu, atklātību un tādu kā ezoteriskumu. Tulkotās nespēj atdarināt to īpašo skanējumu un nodot dziļo vēstījumu, tās nerada tik ciešu saikni ar latgalisko.»

Andrejs Svilāns:

«Par kūr jōdzīd latgaliski latgalīšu dzīsmis? Par tū, ka originals vīnmār paliks originals, bet tulkōjums – paliks tulkōjums. Nu vīns pusis jau ir šmuki, ka nu lelom estrādem teik skandynōti latgalīšu dzīsmu tulkojumi («Pi Dīveņa gari goldi», «Zīdi, zīdi, rudzu vōrpa» utt., utt.), bet skumeigi ir, ka tom dzīsmem nateik daža pīmināts, ka tōs ir latgaļu. Sovā ziņā tei ir identitatis nūzagšona... Un tys vaira nav šmuki.»

Veneranda Treikale:

«Dziesma – tas ir cilvēka dvēseles prieks, ilgas, skumjas, dziļi izdzīvotas. Ja latgalieša dvēseles noskaņojums ir izskanējis dziesmā, protams, tas skan latgaliski. Tām jāskan latgaliski. Kā var iztulkot dvēseli – var mēģināt izprast, pietuvoties tai, bet ne iztulkot.»

Rasma Svikle:

«Jo dziedāt var vienatnē, nedomājot par to, kā skanēs, cik pareizi tiks izdziedāti vārdi. Jo dziedāšana dzimtajā valodā dod spēku. Latgaliešu valodā ne tikai jādzied, bet arī jārunā, jāmača tā saviem bērniem. Pat ja tagad nerunā, lai vismaz zina.»

Sandra Viškure:

«Milzīgi daudz dziesmu ir latgaliešu valodā, dziedu korī un patīk dziedāt šīs dziesmas.

Ja gribam, lai jaunieši klausītos valodu, tad vajag runāt vienkāršajā latgaliešu valodā.

Vakar klausījāties Baltinavas skolas direktora runu raidījumā «1:1», un mazbērni labi saprata runu, bet ir tādi runas vīri, kas jau tā sarežģī vārdus, ka pat latgalieši paši nesaprot, kas pateikts. Dziesmas ir skaistas jebkurā valodā. Tik jādzied.»

Latgaliskākās dziesmas (lasītāju un raksta varoņu redzējums)

«Tuoli dzeivoj muna meiluo» un «Auga, auga rūzeņa». (Liene Jakovļeva)

«Nadūd, Dīvs(i) veitūlam», «Zīdi, zīdi, rudzu vōrpa» un «Pīci godī gonūs gōju». (Janīna Beča)

«Tōli dzeivoj muna meilō» (vīna nu lobōkajom), prūtams, ari «Zīdi, zīdi, rudzuvōrpa», «Auga, auga rūzeņa» u.c. Visas latgalīšu dzīsmas ir skaistas un skaneigas.» (Biruta Joza)

«Cārmyukša». (Genovefa Miglāne)

«Kad puikas bija mazāki, liekot gulēt, dziedāju viņiem «Leigonā ōra bārzā, vōlyudzes šiupeleitis...». Dziesma skaista un vārdi – vārdi sirsnīgi.» (Visvaldis Gercāns)

«Guoju pa mežu rubuļu šaudeitu». (Veneranda Treikale)

«Sovvaļņika dziedātā «Pa skurstini bolti dyumi» un Vinsenta Kūkoja «Latgola». (Rasma Svikle)

«Pi Dīveņa gari goldi» – savulaik Ilga Reizniece «Iļģu» vārdzībām latviskoja. Tā ir ļoti skaista latgaliešu dziesma un dziedama latgaliski, un ir jāstāsta tiem, kuri to dzied latviski (baltiski, kā mana vecmāmiņa teica), ka tā ir latgaliešu dziesma. Tas ir svarīgi, manuprāt, – cieņīt dziesmas autentiskumu – galu galā ir runa pat par autortiesībām.» (Anita Rumbiņa) ■

Publicitātes foto un E. T. Jonānes fotokolāža

Latgaliešu tautasdziesmu pazīst pasaulē

Vienības nama jautkā kora «Daugava» un vīriešu kora «Forte» mākslinieciskais vadītājs Jevgeņijs Ustinskovs:

«Mēs dzīvojam Latgalē, un tā ir vienīgā vieta, kur mums, kultūras darbiniekiem, jā-sargā un jāattīsta arī latgaliešu tautasdziesma un latgaliešu dziesma. Nākamgad Daugavpilī atkal skanēs Latgales Dziesmu svētki, tos organizēšu jau piekto reizi, un šie svētki uzsvē tieši latgaliešu dziesmas nozīmīgumu Latvijas kultūrtelpā. Turklāt tepat Latgalē top jaunas tautasdziesmu apdares, kuru pirmatskaņojumus dzirdēsim Latgales Dziesmu svētkos.

Kora mūzikā tās galvenokārt ir latgaliešu tautasdziesmu apdares. Tās rada Ilona Rupaine, Guntra Kuzmina-Jukna Rēzeknē, arī es pats tepat Daugavpilī esmu veidojis apdares vairāk nekā desmit latgaliešu tautasdziesmām. Ja atmināties iepriekšējos Vispārējos latviešu Dziesmu svētkus, tad Koru karos Vienības nama vīru koris «Forte» izcīnīja pirmo vietu ar latgaliešu tautasdziesmu «Snyga snīgi, putynoja» manā apdarē, kas bija veidota tieši šiem Dziesmu svētkiem. Arī visos starptautiskajos konkursos, kas notiek tostarp ārvalstīs, mans koris «Daugava» dzied arī latgaliešu repertuāru. Tā dziesma, dziedāta latgaliski, kļūst atpazīstama pasaulē. Aicinu arī citus komponistus rakstīt oriģinālskaņdarbus latgaliešu valodā, veidot latgaliešu tautasdziesmu apdares.»

Kristīgā latgaliešu dziesma

Dziedātāja un komponiste Laura Bicāne: «Darbojos mūzikas nišā, kuru esmu sev nosaukusi par mūsdienīgo kristīgo mūziku latgaliešu valodā. Esmu to ļoti iemīlējusi. Tie ir mani jaunrades darbi, oriģināli, nevis gregoriāņu dziedājumi vai citi kristīgie skaņdarbi,

pārlikti latgaliešu valodā. Tā ir sirdslieta, kura uzsvē manu mīlestību uz Dievu, mūziku, latgaliešu valodu, jo tā ir mana mātes valoda. Lepojos, ka varu dziedāt par Dievu un ticību latgaliešu valodā.

Ir jādzied latgaliski, lai neaizmirstu latgaliešu valodu. Dziesma latgaliešu valodā ir Latgales kultūrzīmols un Latgales kultūrvērtība.»

«Dzīdu latgaliski. Taida ir muna sajiuta, puorļiceiba, naivums, ideālisms»

Grupas «Dabasu Durovys» līderis, mūziķis Arnis Slobožanins:

«Dzīdu latgaliski jau kūpš 2004. goda, kod Daugavpilī mes ar tagadejū TV operatoru Sergeju Čakānu suokom eksperimentēt ar muzykys izpīļdiešonu i muzykys īrokstim. Izdūmovom, ka vajag īraksteit «Pruota Vātrys» dzīsmi «Skolzkije ulici» (krievu val. – Slidenās ielas), kas tod beja populara, i mes jū īrakstejom latgaliski.

Ap 2015. godu grupa «Dabasu Durovys» īgīva sovu atpazeistameību Latvejis mārūgā, izpīļdūt dzīsmis na latgaliski, respektīvi, bejom atroduši sovu audītorēju cytur Latvejā. I tūmār es atsagrīžu pi latgaliskuo aiz tuo īmasla, ka tei ir muna puorļiceiba. Šod tod sacereju kaidu dzīsmi čyuliski (man meila i tei volūda), bet golvonuo palīk latgalīšu volūda. Taida ir muna sajiuta, puorļiceiba, naivums, ideālisms.»

«Dziediet, kad jūs sit...»

Dzejnieks, viedokļu līderis Dāvids Rubens: «Es domāju, ka latgaliešu dziesmas ir mūsu, latgaliešu, ģenētiskā koda sastāvdaļa – kas tāds, kas aiziet līdz dvēseles dziļumiem, te raisot prieku, te uzjundot smeldzi. Vēl labāk, ja varam dziedāt kopā, kā teicis Ziedonis – «Dziediet, kad jums ir labi. Bet visvairāk dziediet, kad jātiek pāri nejdzībai. Dziediet acīs